

ÖZET

Acar, H.V., Orta Asya Türk Tıbbı Bağlamında Humoral Patoloji Teorisinin Farklı Dönemler, Kültürler ve Bölgeler İçindeki Değişiminin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Etiği ve Tarihi Programı Doktora Tezi, Ankara, 2024. Orta Asya Türk tıbbı, yüzlerce yıllık bir süreç içinde geniş bir coğrafyaya yayılmış Türk topluluklarının tıbbî uygulamalarını kapsar. Bu alanda bugüne kadar yapılmış araştırmalar daha çok Uygur tıp metinleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu tez çalışmasındaki amacımız, Orta Asya Türk topluluklarının farklı dönemlerdeki tıbbî uygulamalarını inceleyerek, bunların humoral patoloji teorisi temelinde bir karşılaştırmasını yapmaktır. Çalışmada Orta Asya sahasında Türkçe yazılmış tıbbî ve tıp dışı metinler incelenerek, bu eserlerdeki humoral patoloji teorisi temelinde yazılmış bilgiler bir araya getirilmiştir. Ardından bu bilgiler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konularak, bu durumun olası nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Orta Asya’da yaşayan Türkler tarih boyunca tek bir tıbbî geleneğe bağlı kalmamışlar, farklı tıbbî gelenekleri benimsemişlerdir. Humoral patoloji teorisi temelli bu gelenekler Antik Yunan tıbbı, Hint tıbbı, Çin tıbbı ve İslam tıbbıdır. Hristiyan Türklere ait tıbbî metinlerin Antik Yunan tıbbı, Budist Türklere ait metinlerin Hint tıbbı ve Çin tıbbı, Müslüman Türklere ait metinlerin ise İslam tıbbı anlayışı temelinde yazıldığı saptanmıştır. Bu tez çalışması kapsamında ortaya konulan bilgilere göre, mensup oldukları dinler değişikçe Orta Asya Türklerinin tıbbî bakış açılarının da değiştiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Tarihi; Asya, Orta; Kültürlerarası Karşılaştırma